

דודרשי השם

מאמרים ופנינים יקרים לשולחן השבת מאת גדולי תורה ודבני ביהמ"ד 'דודרשי'
בתוספת דעיונות משיעוריו ותורתו של הגאון הינוקא שליט"א
פרשת בהר בחוקותי כ"ב באייר תשפ"ג

מאמר הרב

מאת הגאון הרב יחזקאל צמח שליט"א מראשי ביהמ"ד "דודרשי ה"

מסורת הברית

עזרא הסופר תיקן לישראל לקרוא בכל שנה ברכות וקללות האמורות בפרשיות בהר בחוקותי לפני חג מתן תורה (מגילה לא), כי הם דברי הברית שנכרתה בהר סיני, ובכל שנה מחדשים אנחנו את קבלת התורה וכריתת הברית (פרי צדיק פ' בחוקות).

והנה השכר והעונש הם סדר הנהגה מופלאה שסידרה חכמתו יתברך, שהכל מתנהג כמו דבר טבעי רוחני קבוע ומסודר. כי כל מידותיו של הקב"ה מידה כנגד מידה (סנהדרין ז), ואף שכל המידות בטלו, מידה כנגד מידה לא בטלה (ב"ר ט, יא), ואין הקב"ה משלם אלא מידה כנגד מידה (שמו"ר א, יח), ולכך הכופר בתחיית המתים, אין לו חלק בתחיית המתים (סנהדרין שם), כי האדם משתייך רק למה שבחר להאמין, וכפי המידה שבה זכה להאמין. ובזה טמון סוד חכמת כח הבחירה שנתן ה' יתברך ביד כל אחד ואחד, לילך בדרך אשר יחפוץ, והאדם שבחר להאמין בבורא ולדבוק באורו יתברך, הוא ממשיך את הקיום והטובה לכל הבריאה והברואים, והוא עצמו נוחר חלק בראש מאותה הטובה, ולהיפך - הרשע שבחר לדבוק בדרך הרע, החשיך את כל הבריאה והברואים, והוא עצמו מפרי מעליו יאכל, וכדכתיב "מפרי פי איש ישבע טוב, וגמול ידי אדם ישיב לו" (משלי יב, יד), ובדרך זו כל אדם יגיע אל הטובה האמיתית, כאשר יכיר מעצמו שהוא אחראי לכל קורותיו ותולדותיו, ומכך יתבונן להכניע מול חכמת הבורא ורצונו יתברך הכנעה גמורה.

אמנם בדברי הברית שכרת ה' יתברך באהבה בינו ובין בני ישראל במעמד הר סיני, כתיב לשון 'אני': "אף אני אעשה זאת לכם וגו', והלכתי אף אני עמכם בקרי, והכיתי אתכם גם אני שבע על חטאותיכם וגו', ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאותיכם וגו', והשימותי אני את הארץ וגו', והתוודו את עוונם וגו', אף אני אלך עמם בקרי והבאתי אותם בארץ אויביהם וגו', וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לא-להים אני ה'", שכביכול מייחס ה' יתברך את העונש אליו. וזו פליאה, שהרי מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, ו"עוונותיו ילכדונו את הרשע" (משלי ה, כב), שהוא הכניס עצמו לכח הרע, שהוא רע ומריע

לכל הבוחרים לדבוק בו, אם כן כיצד יתכן לייחס עונש לבורא יתברך.

אלא שכאן יש את הגילוי העצום של אהבת הבורא יתברך - "כי את אשר יאהב ה' יוכיח, וכאב את בן ירצה" (משלי ג, יב), שה' יתברך מקרב אליו באהבה את כל זרע עבדיו האבות הקדושים וכורת עימם ברית ידידות, ובעבור שיועד שיצר לב האדם רע מנעוריו - "וישמן ישורון ויבעט", ואין תקנה להחזירים למוטב כי אם על ידי יסורים, כביכול השכינה הקדושה היא עצמה המייסרתם מתוך גילוי מיוחד של אהבה עליונה אין קץ.

כי באמת לפני ה' יתברך הדבר הקשה מכל הוא ליתן איזה עונש כל שהוא לאחד מבני ישראל, ויותר נקל לפניו ליתן טובה תחת רעה, ושכר עצום תחת עוון ופשע, מממה שיתן תוכחה וצער. אלא שהקשר של הבורא יתברך לישראל הוא כמלך האוהב את בנו, שאף שהלקה אותו - אהבת מעיו עליו, ואף בעת שהוא מראה רוגז חזק, עזה רחמנותו עליו, כך דבריו יתברך לזרע ישראל רחומיו הם מתוך אהבה ובכדי שתבוא להם מכך טובה גדולה ועצומה.

שלגודל אהבתו לעמו בית ישראל, צופה ה' יתברך את הטובה השלימה שתבוא מכח התוכחה והצער - לזכות כל יהודי לדרגת כריתת ברית עמו, שאין מתן טובה גדולה ממנה, וכמ"ש "זאת הברית אשר אכרות את בית ישראל וגו', נתתי את תורתי בקרבם ועל ליבם אכתבנה והייתי להם לא-להים והמה יהיו לי לעם וגו', כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאום ה' כי אסלח לעוונם ולחטאותם לא אזכור עוד" (ירמיה לא, לב-לג), הלכך מעורר הבורא יתברך קרבה גדולה מסותרת של הנהגת עונש - שלעתיד לבוא תושפע טובה לאין קץ מאותה המידה עצמה שהתעוררה לתוכחה וצער, ותתהפך לשילום ניחומים על אותם היסורים שבאו מחמת העוונות, ויתקיים מה שכתוב (ישעיה סו, ג) "כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנוכי אנחמכם".

ולכך בקללות הללו כתובות הבטחות ונחמות גדולות לישראל, וכמובא בזהר חדש (כי תבא, עג): שדוקא במקום שכתוב את הקללות הגדולות טמון סוד גאולת ישראל. ואין זאת רק בעת הגאולה, אלא גם כיום בעת הצער - יוכל האדם לחוש בעומק לבבו את קרבת ה' ואהבתו העצומה

המשך בגב הגיליון <<<<

המאמר ערוך מתוך שיעוריו של מו"ד גאון ישראל שליט"א

כניסת רבינו	ציאת רבינו	שבת	שבת	תם
20:57	19:03	19:12	ירושלים	
		18:52	לנוהים 40 דק	
20:54	19:01	19:10	תל אביב	
20:57	19:04	19:12	חיפה	
20:54	19:01	19:10	באר שבע	

בפתח הגיליון

מאת הגאון הרב יעקב ישראל שליט"א

"יְכִי תֵאֱמְרוּ מִה נֶאֱכַל בְּשִׁנְהַת הַשְּׁבִיעִית, הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֶת תְּבוּאָתֵינוּ, וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לְכֶם בְּשִׁנְהַת הַשְּׁשִׁית, וְעָשִׂיתָ אֶת הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים" (כה, כ-כא).

הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה מְבַטְחָה לְמִי שְׂדוּאָג בְּשִׁנְתַּי הַשְּׁמִיטָה מִפְּמֹה יִתְפָּרֵס וּמֵה יֵאֱכַל, שֶׁ-וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי. לֹא תִמְשָׁךְ לוֹ בְּרַכָּה מִיְחָדָת.

רַבְּנוּ אֱלִימֶלֶךְ מְלִיצ'עֲנִסְק (נִעַם אֵלִימֶלֶךְ פ' בהר) מְלַמְּדֵנוּ בְּשֵׁם אֲחִיו הַגְּדוֹל רַבֵּי זֹשָׁא מֵאֲנִיפּוֹלִי, זְכוּתָם תִּגַּן עֲלֵינוּ, הַתְּבוּנוֹת הַעוֹלָה בְּלִשׁוֹן הַפְּסוּקִים.

שְׁהֲרֵי לְעַמְתַּי דְּרַפָּה שֶׁל הַגְּמָרָא, וְתוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה בְּכָלֵל, שְׂבַנְיָהּ הִיא עַל קְשִׁיּוֹת טְעוֹנוֹת מְעוֹנוֹת וּסְבָרוֹת אֲנוּשִׁיּוֹת, כְּשֶׁעֲלִיהֶם יֵשׁ תְּשׁוּבוֹת הַפּוֹרְכוֹת אֶת שְׂכַנְגָדָם וְכִיּוּצָא, דְּרַפָּה שֶׁל תּוֹרָה שְׂבַכְתָּב אֵינָה כֶּה, אֲלֵא מִתּוֹךְ שְׂנַכְתָּב כֶּה הַעֲנִין עֲצָמוֹ, מִתְּבַהֵר וּמִתְיָשֵׁב כֹּל דְּבַר הַדּוֹרֵשׁ בְּאֹר.

אִם כֵּן מֵדוּעַ כָּאֵן נִשְׁאַה הַתּוֹרָה פְּנִיָה לְשִׁאֲלַת הַבְּרוּאִים - 'יְכִי תֵאֱמְרוּ מִה נֶאֱכַל', הֲלֹא דִי הִיָּה לָהּ לְכַתֵּב וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לְכֶם בְּשִׁנְהַת הַשְּׁשִׁית, וְעָשִׂיתָ אֶת הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים - וּבְכַךְ בְּנִדְאֵי לֹא יִקְשֶׁה לְבְרִיּוֹת 'מִה נֶאֱכַל'.

אֲלֵא מִיֶּסֶד רַבֵּי זֹשָׁא יִסוֹד עֲצוּם וְנִשְׁבָּב. לְאֶמְתוֹ שֶׁל דְּבַר קְצוּבִים מְזוּנוֹתָיו שֶׁל אֶדָם מְרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה (בִּיצֵה טו). אִם כֵּן וְנִדְאֵי וְנִדְאֵי שְׂכַפְטֵר מְצֻנָה בּוֹרָא עוֹלָם עַל מְצוֹת הַשְּׁמִיטָה, מְכִין הוּא לְאֶדָם אֶת הַנְּצָרָה לוֹ וְלִבְנֵי בֵיתוֹ גַּם בְּשִׁנְהַת זוֹ.

אִךְ גַּם כְּאֲשֶׁר נִקְצַב לוֹ לְאֶדָם מִהֶמְקוֹר הַעֲלִיּוֹן שְׂפַע וּבְרָכָה, הַדְּרָךְ לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשְּׂפַע הוּא הַאֲמוּנָה וְהַבְּטָחוֹן בּוֹ יִתְבַרַךְ - שְׂבַדְאֵי מוֹקְנִים וּמְזַמְנִים לוֹ כֹּל צָרְכָיו, וּמִתּוֹךְ כֶּה אֵינּוּ דוֹאָג, וְאֵינּוּ תוֹלָה עֵינָיו בְּסַבּוֹת טְבַעִיּוֹת.

אִךְ כְּאֲשֶׁר תוֹלָה הָאֶדָם עֵינָיו לְבִשְׁרֵי זָדָם, וְדוֹאָג וְחוֹשֵׁשׁ עַל הַצְּרָכָתוֹ - מִתּוֹךְ שְׂאֵינּוּ סְמוּךְ וּבְטוּחַ שְׂבַדְאֵי 'מֵלֵא בּוֹרָא עוֹלָם כֹּל מִתְסוֹרוֹ, כֶּה הוֹסֵם הוּא אֶת צְנוּר הַשְּׂפַע הַמוֹכֵן לוֹ מִלְמַעְלָה.

כִּי אֲמוּנָה הִיא הַהֶמְשָׁכָה שֶׁל הַשְּׂפַע. אִם כֵּן, אוֹמֵר רַבֵּי זֹשָׁא, הַתּוֹרָה מְדַבְּרַת עַל אֶדָם הַחוֹסֵם לְעַצְמוֹ אֶת הַשְּׂפַע הַמוֹכֵן לוֹ מִתּוֹךְ שְׂשׂוּאֵל 'מִה נֶאֱכַל בְּשִׁנְהַת הַשְּׁבִיעִית'.
המשך בגב הגיליון

דרך חכמים

נערך ע"י המשפיע הגאון הרב שלום פרקש שליט"א
שביבי אור מהליכותיו וזרכו בקודש
של רבינו הגאון הינוקא שליט"א

תכלית הידיעה

בימי ספירת העומר מתכוננים אנו למתן תורה, ועוסקים ביראת שמים מוסר ומידות, שהם הדרך לקבל את התורה, ומפני כך נוהגים ללמוד בהם את דברי החכמה והמוסר שנשנו בפרקי אבות.

אמנם ישנו לימוד נוסף שהוא שורשי וגבוה מעל הכל, והוא לצאת מכל החיצוניות של העולם, ולבטל שכלו ודעתו לדעת התורה הקדושה. וזהו על ידי שיתבונן שכל העולם הזה אינו שוה מאומה, כי הכל זמני וחולף ועומד להתכלות, ואין בו שום דבר נצחי מבלעדי הרצון העליון של ה'. אם כן בודאי אין לאדם להתבונן ולחשוב אלא כיצד חושב עליו הבורא יתברך, ומה רצונו ממנו בעולמו, עד שמתוך ההתבוננות והמחשבה היאך לְרַצוֹת אותו יתברך, לא יחשוב האדם עצמו למאומה.

וזהו מהות החיים, שהרי טבע רצונו של כל נברא הוא 'לחיות', וכאשר האדם בעצבות, ואינו מלא בתקוה ובחיות מתוך מה שיש בידו, ואך מעצם כך שהוא 'חי', אם כן אינו מחובר לתקוה הבוקעת מנשמתו האלהית, והרי זה כמו מת מהלך, ואין זאת נחשב כחיים. כי בכדי לחיות באמת צריך האדם לחיים של דעת, שהוא חושב נכון ויודע בִּטְחָה גמורה מה הוא צריך לעשות בעולם, וכיצד מחפש ומוצא את הרצון העליון של ה'. ואז בכל יום רואה מה הוא חקק בעולם, אם הצליח לשנות משהו טוב שאף אחד אחריו או לפניו לא הצליח לשנות, וידע ויבין שכאשר ינסה להאיר את העולם כפי בחינתו ויכולתו, בוודאי יהיה העולם טוב יותר.

הדבר הפנימי והמהותי ששובר את הלב של כולם, הוא שעובר עוד יום ועוד יום בעולם מבלי לחשוב מה הרצון העליון של הבורא יתברך מהם, כי כאשר אין יודע האדם מה מטרתו ותכליתו בחייו, אין ליבו שלום עם נפשו, וכך בוקעת הצעקה מתוכו ופנימיותו עד לב השמים. אמנם כאשר מבין האדם שרצונותיו העצמיים בוודאי אינם עיקר המטרה, ומתוך כך מוותר על כל רצונותיו כאילו הוא איננו קיים, ומייחד את ליבו ומחשבתו לחתור רק אחרי הרצון העליון של הבורא יתברך ממנו, זהו הדבר המביא לידי שמחה עילאית, כי בכל דבר שנתברר לו שזהו רצונו העליון של הבורא יתברך, שמח הוא בו כמוצא שלל רב, כי בכך בוודאי שלם ליבו עם נפשו בהסכמה מוחלטת, ופורצת השמחה מחדרי ליבו אל כל מהותו.

כי נוהג שבעולם רגילים הברואים לשקול מעשיהם כפי משפט החיצוניות, ומשנים את כל מחשבותיהם דיבוריהם ומעשיהם כפי שימדו ויחשיבו בני העולם לחשיבות ויוקר [שהרי אילו היה גר האדם באי בודד, היה לובש ואוכל פשוט ביותר, ולא היה עושה כמעט כלום ממה שעושים הברואים כיום], אבל אדונינו הבורא ברוך הוא חוקר ובוחן כליות ולב - מי הוא אשר יִפְנֶה מחשבות ליבו אליו, ולא ימלא את כל ליבו אך מדעותיהם ומחשבותיהם של הבריות, ומי הוא אשר ידע שהדבר הגדול ביותר הוא לחשוב עליו באמת ולהיות נקי כלפיו יתברך מתוך טהרת וזיכוך הלב.

וזאת יש לו לאדם לידע, שהאמונה והידיעה בגדולת ה' הם מעל ההיגיון, ובמקום שנגמר השכל שם הם מתחילים. וכאברהם אבינו שהלך כיחידי בעולם, והתקרב לה' יתברך רק כאשר חיפש לראות מעל השכל, ולא התבונן וחישב אך כפי גבולות ההיגיון השכלי שהוא רואה, וכפי שהוציאו הקב"ה מעל הכוכבים ואמר לו צא מאצטגנינות שלך (שבת קנ"ב. ב"ד מד, י). כי הבורא יתברך אינו נמצא במימד של זמן וצמצום כל שהוא, אבל אנחנו הנבראים איננו רואים וחשים אלא מה שבתוך גבולות השכל, ואי אפשר לו לאדם להשיג את גדולתו יתברך באמת - אם לא שיבין שיש משהו נשגב מעל כל הבנתו בשכלו האנושי.

השכל העליון הוא שכל ואור גבוה מאד מאד, ומעל כל הבנה של הברואים, ואין האדם זוכה לדבוק בו אלא כאשר נכנע ומתבטל האדם כלפי רצונו ודעתו יתברך, ואומר: אני יודע שאינני מבין כלום, ולכן אינני שואל כלום, ובכלל, הרי אין ראוי והגון לי לשאול על מי שברא אותי ואת כל העולם כולו. עד שמתוך כך מבטל את כל רצונות ליבו, וזכה בוודאי מתחיל להשיג ולידע מה' באמת.

פניני דרך

פניני דרך ואבני יסוד משיעורי מו"ר הגאון הינוקא שליט"א
נלקט ונערך ע"י הגאון הרב אריה גרודז'ינסקי שליט"א
ראש ישיבת אור דוד

בית יעקב לבו זנלכה

א. צריכה כל אשה לדעת מכוחה ומעלתה הברוכה, שהיא המשפיעה על האוירה של הבית ועל כל העתיד של הילדים, ולכך יש אצלה חשיבות גדול להיות תמיד בשמחה, ולהשתדל להתרחק מכל מה שמעציבה.

ב. האשה הכשרה יש לה לעודד ולחזק את הבעל ולהיות לו לעזר לעמוד על רגליו ולהאיר את עיניו, וגם אם הוא אינו משמח אותה, תתפלל על כך, ותשתדל לשמחו ולעודדו.

ג. בכדי לעורר רחמים וישועה יכולה תחילה לקבל על עצמה להיות בשמחה כמה שעות, ולהתעסק בשיר ושבחה, וזכה למעלות גדולות ועצומות.

ד. המצוה הגדולה של הנשים היא הצניעות, ועיקר הצניעות הוא בהנהגה, לנהוג ברוגע וסובלנות, ולא להרים את הקול, ולא להוביל את ההכנעה והשפלות, ובכך היא יוצאת מכל רע ומכל חשיכה, ומתקרבת לה' יתברך. וככל שתשמור על הצניעות, תשיג חכמה ורוגע ושלוה.

ה. אשה צריכה ללמוד את כל ההלכות השייכות אליה, ואם יש לה פנאי, כדאי לקבוע זמן ללימוד הלכות פסוקות, וזה קודם לכל שאר הלימודים. ובזמן הנוותר תלמד מוסר כמו ארחות צדיקים שעיר השמחה שער הקנאה, וכיוצא.

ו. תפקידה של האשה לדאוג לצרכי ביתה הגשמיים, וכאשר עוסקת בזה לכבוד הבורא, באה בזה לדבקות גדולה בו יתברך ובאמת שיש חשיבות גדול בסדר ובנקיון, גם בשביל יישוב הדעת, וגם בשביל השראת השכינה, ולכך כדאי שתכוין ותחשוב כן בדעתה בשעה שמנקה ומסדרת את הבית - שזהו לכבוד השכינה הקדושה, כי לא יתכן שיהיה לכלוך וטינופת בבית ה'. וכאשר יש פחדים וחרדות וכדומה, תעצור את מרוצת המחשבה, ותשתדל להקפיד על סדר ונקיות, ויש בזה מעלות גדולות גם לרפואה.

ז. בעיתות הפנאי חשוב לומר תהלים ותפילות מתוך לב פשוט של געגועים לבורא. התפילות של הנשים, הם נחמה לשכינה הקדושה, ובפרט כאשר האשה זוכה לצאת מן הקושי והעצבות שנמשכת אליו בטבעה, ועוסקת בשמחה והלל ושבח להקב"ה, שבזה היא הופכת את היללה להללי, ויכולה לעשות המתקה לכל העולם כולו.

אמנם חשוב לזכור שאין תפקידה של האשה להגיד כמה שעות תהלים, ותזניח את הבית, אלא אחרי שתשקיע בתפקוד הבית והסדר והנקיון, תקרא פרק תהלים אחד או שתיים בכוונה, וזה יקובל ברצון.

ח. לאשה יש קרבת ה' מיוחדת כפי טבעה ותכונתה, וכאשר דבקה בדרך ה' ומחפשת לעשות רצונו, יכולה היא בכל ערב שבת להמשיך את האור הגנוז בשעת הדלקת הנרות, שהוא זמן המסוגל מאד לתפילה, ויכולה לפעול בו הרבה מאד.

ט. בעת שעוסקת בבישול ואפיה, תתפלל שהמאכלים יתבררו ויתקדשו, באופן שהאוכלים אותם יכנס בהם אמונה ויראת ה' טהורה ואהבת ה' וכיוצא. כי בזמן האפיה והבישול נעשה בירור, וידוע שאצל נשים צדקניות היה קדושה מיוחדת במאכלים (והיה גם מסוגל לרפואה), וכמו שיצחק אבינו הריח את קדושת המאכלים של יעקב.

י. טוב לאשה שתתחזק במצוות הפרשת חלה, ולהשתדל לאפות בבית לכבוד שבת ויום טוב, וכמובא בתיקוני הזוהר (תי' טו, לט): שבמצוה זו מתקנת האשה את חטא אדם הראשון, ומכך נוכל להתבונן מעט בגודל מעלת מצוה זו.

פניני משולחן שלמה

נערך מגליונות משולחן שלמה לרבינו הגאון הינוקא

מאת הגאון הרב משה חיים דביר שליט"א

יסודות בהלכה

מלאכת החודש חלק ג' הלכות מצויות במלאכת החודש

דינים הנוגעים לחרישה וחפירה

א. אסור להוציא עפר מהאדמה אף אם אין לו פונה ליצר בה גמה וכל עקר פונתו היא לשמוש בעפר¹. כמו כן יש בהנזות העפר אסור נוסף - אסור טלטול מקצה.

ב. אסור לתן לילדים לשחק בחול, כגון חול המיעד לבניה² או חול שבשפת הים. לגבי משחק בארגז חול לילדים ישנו נדון בפוסקים אם וכיצד מתיר לשחק בו.

ג. במשחק נדנדה הממקמת בשטח עפר, מצוי שנוצרת גמה במקום שמתחת לנדנדה מחמת חפזו הרגלים בקרקע, ויש שהזהירו לשים לב שלא להעמיק את הגמה (וכן יש להזהר שלא לגרו לתוכה עפר).

ד. רהיט הנגרר על גבי אדמה עשוי לחרץ בה חריץ לאורך הדרך בה הוא נגרר. להלכה מתיר לגרו שלחן או ספסל וכדומה על גבי אדמה המיעדת לזריעה³ אם קיימים שני תנאים: א. אינו מתפזר לעשות חריץ באדמה. ב. אין ודאות שיעשה חריץ, כגון שהאדמה קשה מעט או שהרהיט אינו כבד במיוחד⁴. אף אם בודאי יעשה חריץ וכגון שהאדמה רכה או שהחפץ כבד או חד - אסור לגרו אותו אף על פי שאינו מתפזר לעשות חריץ⁵.

ה. דין גרירת חפץ כבד על קרקע מרצפת, באפן שאילו נגרר באדמה (קרקע לא מרצפת) בודאי היה עושה בה חריץ, תלוי במקום בו הוא נגרר: במקום מרצף שבגנה, חצר וכד' ישנה מחלוקת בפוסקים אם הדבר מתיר או אסור (מפני שמצויים גנות וחצרות שאינם מרצפים, ונחלקו אם גזרו במקום מרצף מחשש מקום שאינו מרצף, או לא). ובבית מתיר לכל הדעות (כיון שבזמננו כל הפתחים מרצפים).

ו. בהטית חפץ כבד הפוזח על האדמה תתכן עשית חריץ, ואם נזקק לעשות פן וכגון בחבית מים שרוצה להוציא ממנה מים - ישאל חכם.

ז. בנעיצת חפץ בעפר, העפר מוסט לצדדים ונוצרת פני גמה, אף כל עוד שאין מוציאים חזרה את החפץ הננעץ, הגמה אינה קיימת (פי החפץ ממלא את כל המקום). ונחלקו הפוסקים אם מתיר לנעץ חפץ בעפר וכגון בחול שבבניין (בלא להוציא את החפץ הננעץ), או שיש בזה אסור משום עשית גמה. וראה בסעיף י.

ח. מתיר להסיע עגלה על גבי אדמה, אף על פי שבודאי נעשים חריצים, כיון שאין גלגלי העגלה חופרים באדמה ומהפכים אותה ממשה למעלה אלא כובשים ולחצים את העפר כלפי משה, ופעלה זו של דחיסת העפר היא הפך החרישה שמהותה הרפית הקרקע והפרדת פרוגי העפר זה מזה. ולכן מתיר להסיע בשטח עפר כסא נכים או עגלת תינוק ואפלו היא כבדה⁶.

ט. כמו כן מתיר ללכת על אדמה לחה, אף על פי שבכך נוצרות גמות.

י. נחלקו הפוסקים אם מתיר לשבת על כסא בגנה שהאדמה שבה לחה ורכה, מפני שרגלי הכסא ננעצות בתוך האדמה.

יא. אף שבעפר הנמצא בכלי כמו עציץ או אדנית שישו אסור חרישה וחפירה, מכל מקום במאכלים וכד' לא שישו כלל אסור חופר, ולכן אין שום אסור ליצר גמה באבקות, וכגון בלקיחת פמות גדולה של טבק או קפה.

המשך יבוא אי"ה בפרק הבא

אגדה ומדרש

מדוע נסמכה מצות שמיטת הארץ לדיני כבוד האדם

ושבתה הארץ שבת לה' (כה, ב). כתב בספר צרור המור, שלכן סמך הפתוב את שמיטת הארץ לדיני כבוד האדם שנסדרו בסוף פרשה הקודמת וכגון מה שצאמר שם (כד, יט) "ואיש כי יתן מום בעמיתו כפאשר עשה לו", וכיוצא בשרי הענינים שם, להורות לנו וללמדנו, שפכי שמחייבים אנו בכבוד הבריות - מתוך שמחייבים אנו בכבודו. יתברר, שפכודו הוא שפכוד לברואיו, פן מטעם זה מחייבים אנו בכבוד הארץ הקדושה, וכמובא במסכת פתובות (ק"ב, וברש"י) שפני חביבות הארץ היה רבי חנינא מתקן ומפנה את המכשולים שבמבואות עריה, בכדי שלא יצא שם רע על דרכיה, שהרי דורש אותה הבורא תמיד, ועיניו בה מראשית השנה ועד אחרית השנה, אם פן פכודה הוא פכודו.

על מה מתפללת ארץ ישראל לה' ויתברך

שבת שבתון יהיה לארץ (כה, ד). מובא במדרש אגדה (פ' בהר), שטעם מצות שמיטת הארץ הוא מפני שיש לארץ נפש מרגשת ממש, והיא סובלת את הבריות עם כל מצביהם, ולכן זקוקה היא למנוחה, וכעין מנוחת יום השבת - שהיא בכדי שיוכלו הברואים מתוך כך להתבונן בדרך האמונה שהכל הוא ממנו. יתברר שברא את כל הברואה, והוא אשר נטע בברואיו את היכלת והכח לפעל הכל. כי כאשר מוציאה הארץ יבולה, אין הדבר אלא מתוך שמתפללת היא על כך לפני הקדוש ברוך הוא יותר מכל הנבראים, וכיון שעושים הבריות רצונו של מקום, מזמרת היא בכנפיה, וכמו שכתוב (ישעיה כד, טז) "מכנף הארץ זמרת שמענו", וכשהם חוטאים, היא לוקה למענם, ולכן צוה הקדוש ברוך הוא לתת לה מנוחה בשביעית. וכתב המהר"י קארן בפרושו לתורה, שזהו שצאמר בסוף הקללות שבפרשת בחקותי (כו, מא), 'וזכרתי את בריתי יעקוב... והארץ אזכר', שהארץ ממש תובעת עלבונה כאשר חוטאים ישראל במצוותיה. ואף שעל עברות שבינו אדם למקום מכפר הקדוש ברוך הוא לישראל בזכות אבותם, עברות שבינו לארץ אין הקדוש ברוך הוא יכול שאתם, כי הארץ צועקת חמס, והקדוש ברוך הוא תובע עלבונה. וכיוצא בזה כתב החתם סופר (פ' נצבים) על פסוק זה שהארץ מרגשת בבני ישראל, ומתפללת תמיד שישונו אליה, כי מאהבת ה' את עמו נטע תשוקה נפלאה לארץ שישונו אליה ישראל, מתוך שלא תמצא לה קרח ורח פי אם כאשר ישנונו בה ישראל, ולכן תרבה להתפלל על זה, וישמע ה' קולה.

אלו אילנות נתברכו כאן שיתנו פריים

ועץ השדה יתן פריו (כו, ד). אמרו בתורת פהנים (בחוותי א"פ"א) שבפסוק זה נתברכו אילני הסרק שיחזרו לתן פריים לעתיד לבוא, כפי שנתנו קדם חטא אדם הראשון (ירושלמי כלאים פ"א ה"ב; ב"ר ה, ט). וכתב הש"ל"ה (תולדות אדם, בית דוד קמא, רנג) שזהו שמובא במסכת פתובות (ק"א): שעתידה ארץ ישראל להוציא גלוסקאות וכלי מילת, פי מתוך שיתמלא הארץ דעה, ממילא ימשכו הטובות והברכות שבפרשה זו, בטבע הארץ. ובספר ההפלאה (שם) הוסיף עוד, שזהו שהשתוקק יעקב שיתן לו הקדוש ברוך הוא 'לחם לאכל ובגד ללבוש' (בראשית כח, ט), הינו שיתקן חטא אדם הראשון, ושוב לא יצטרכו להתנגע בעבודת הארץ בעבור צרכים ההכרחיים, אלא כפי אשר נטע ה' בגן עדן מקדם - שהיה הכל מוכן לברואים ממעשי ידיו יתברך להתפאר.

וכתב המהר"ל בנצח ישראל (פ"ו), שזהו אף למאן דאמר שאין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד (ברכות לד), כי אין זאת נס שלא כדרך הטבע, שהרי הארץ הקדושה מוכנת במהותה לברכה בכל, אם לא שהחטא גורם, וכאשר הוכח בימי שמעון בן שטח (תענית כג), שהיו גשמים יורדין מלילי שבתות עד לילי שבתות, עד שנעשו חטים כפלות, ושעורים כגריני יתים, ועדשים פדיני זקב, וצרו ונהיחו מהם חכמים דגמא לדורות, להודיע פמה החטא גורם, כמו שכתבו (ירמיה ה, כה) "עונותיכם הטו אלה וחסאותיכם מנעו הטוב מכם", אבל מתוך שיתקן החטא, תחזר הארץ למעלתה וברכתה שבעצם מהותה.

¹ בשטח פרטי שלו המיועד לזריעה הוא אסור דאורייתא, ובשאר אופנים הוא אסור דרבנן. ופעמים שאסור גם בימי החול משום גזל. ² והיא שייכת לו. אולם לגבי שטח שאינו שלו או שמיועד להילוך ותשמיש, הנידון הוא פס"ד דלא ניחא ליה בתרי דרבנן. ³ לגבי חפצים כבדים מאד שעדיין לא נדבק אם הם חורצים בהכרח וקורבן לודאי שהם יחוצו חריץ, נחלקו בהם הפוסקים. ⁴ ואם השטח אינו שלו ואין לו ענין בחריץ, או שהחריץ מקלקל את גינתו ולא נוח לו בחריץ - נחלקו בזה הפוסקים. ⁵ לגבי הפניית העגלה לצדדים בחוט שני כתב שיהיה פסיק רישיה שחופר והובאו דבריו בכמה ספרים, ובליקוט יוסף סימן של"ז כתב בשם לוויית חן (ק"ו) להתייר בפשיטות, וכן מובא בשמירת שבת כהלכתה פכ"ח ס"ח.

המסורת ביסורים, כמ"ש (דברים ח, ה) "וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך", כי בעבור הצער הזה הוצרך להביא גילוי של קרבה ואהבה אין קץ. זוהי ברית התורה שקבלו כאן, שאם יזכו לשומרה, היא תתן להם כל טוב העולם, ואם לאו היא מייסרת אותם (זוהר ח"א השמטות, רס:), כי היא חכמת האלהים שנתנה בקרבינו בכדי לסייע בעדנו להתקרב לאבינו שבשמים, ומאיך היא גם המרחקת והמייסרת כפי הצורך לתקן (ספר הבהיר סי' סה), שאותה החכמה והאלהות הנטועה בנו, הולכת עמנו למקום הצער והגלות, ומטכסת עצות ותחבולות כיצד להשיבנו לדרכו יתברך, משל למלך שהיה לו בן יחיד שלא הלך בדרך הישר, וראה שאין לו תקנה רק בגלות, אמר המלך, בני, מה אעשה לך, אלא אני ואתה ביחד נצא מהארץ ונלך בגלות (זוהר בחוקותי, קטו), וזהו שנאמר 'ויסרתי אתכם - אף אני', זהו קוב"ה - וכנסת ישראל, שהתהפכו לייסרם (סי' הבהיר סי' סו). ומתוך כך קורא המלך לאמר 'שובו והשיבו' (יחזקאל יח, ל), שובו ובקשו לאותן שבע דרגות שישבו עמכם, אלו שנאמר בהם 'שבע על חטאותיכם', וכאשר יתקיים 'שובו בנים שובבים', בוודאי 'ארפה משובתיכם' (ירמיה ג, כב), ויתקיים מאמר הכתוב "שובו אלי, ואשובה אליכם" (מלאכי ג, ז), שכאשר ישובו בתשובה, ישובו יחד עם קוב"ה וכנסת ישראל מהגלות (סי' הבהיר סי' סז).

כי בזכות השמירה שלנו על מסורת ברית האמונה, יגלה ה' יתברך נאמנותו כלפי כל יחיד מישראל, ויהפוך לו את כל התוכחות והקללות לברכות לבלי די. וגם כל העוונות ייהפכו לזכויות, ויצטרכו ליטול שכר רב, ואף שילומים ונחמות לאין קץ על כל צער ויסורים, מאחר שכל המעשים נהפכו למפרע לזכויות גמורות. וימי ט' באב ושאר התעניות שעל החורבן יתפכו להיות חגים וימים טובים של שמחה והלל לה' יתברך על הגלות עצמה. שהרי על הזמן ההוא נאמר (שה"ש א, ד) "נגילה ונשמחה בך" ("נגילה" גי' צ"ח. רבינו אפרים פ' כי תבוא), וכל אחד יתן שבח והודאה לה' על הצער וההסתר פנים, כמ"ש "אודך ה' כי אנת בי" (ישעיה יב, א). ושם יראו שהחושך היה סיבת האור, והכל היה גילוי של אהבת ה' אין קץ שהיתה מסותרת, וכביכול ה' יתברך היה משתתף בצערו של כל אחד ואחד באופן כפול ומכופל, וכמובא בתנא דבי אליהו רבה (פ"ל), אמר הקב"ה לישראל, בניי, מפני מה אתם יושבין ודוממין, והלא בשכר שתי דמעות שהוריד עשיו לפני אביו - הבאתי מלכות רומי לעולם, אם כן מה שכר יטלו ישראל על כל דמעה ודמעה, וכפי שהובטחה רחל (ירמיה לא, טו) "מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה, כי יש שכר לפעולתך נאום ה', ושוב מארץ אויב, ויש תקוה לאחריתך נאום ה' ושובו בנים לגבולם.

כי אָמְנָם בְּאֵמַת מוֹכֵן לוֹ כֹּל הַשְּׁפַע לְשֹׁנָה הַשְּׁבִיעִית וְהַשְּׁמִינִית, אֶךְ בְּשִׂאֲלָתוֹ וּבְחִסְרוֹ אֲמוּנָתוֹ חִסֵּם הוּא אֶת הַשְּׁפַע מְלַרְדֵּת אֵלָיו. וְעַל כֵּן אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂאֵף כְּאֲשֶׁר שׂוֹאֵל הָאֵדָם 'מָה נֹאכַל', בְּכֹל זֹאת 'וְצוּיָתִי אֶת בְּרַכְתִּי'. שְׁעַל אֵף שְׂבִשְׂאֲלָתוֹ נִחְסְמָה הַבְּרָכָה מְלַרְדֵּת, בְּכֹל זֹאת, כִּינֵן שְׂשִׁמְרֵ הָאֵדָם אֶת הַשְּׁמִיטָה - 'מִצְוָה' וּפְקוּדַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַבְּרָכָה לְרַדֵּת לְאֵדָם. לְמִדִּים אֲנִי מִכֶּה, שְׂצָרִיךְ אֵדָם לְדַעַת שְׂיִשְׁוּעָתוֹ מוֹכֵנָת וּמְזַמְנָת לוֹ תְּמִיד, אֶךְ מִתּוֹךְ שְׂמְחָסֵר הוּא בְּבִטְחוֹן וּבְאֲמוּנָה, חוֹסֵם הוּא אֶת הַשְּׁפַע. אֲמָנָם אִם יִזְדַּע הַשְּׁפַע הַמוֹכֵן וְהַמְזַמֵּן לוֹ בְּתַגְבִּיחַת עֲצוּמָה.

שֹׁחַ רַבִּי פְּנִיחָס מְקוֹרִיץ (אמרי פנחס פ' מקץ). פַּעַם הֵלֵךְ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ עִם תְּלַמִּידוֹ רַבִּי מְעַנְדִּיל מִבְּאֵר זְכוּתָם תְּגַן עֲלֵינוּ, וְלִמְדוֹ יַחְדָּיו, וּבְתוֹךְ כֵּן טַעַם וְתַעַם וְדַרְכָּם וְנִכְסוֹ לְמַדְבָּר, וְלֹא מִצְאוּ אֶת דַּרְכָּם בְּמִשְׁפַּחַת שְׂלִשָּׁה יָמִים, עַד שֶׁחָשַׁב רַבִּי מְעַנְדִּיל לְהִתְעַלֵּף מֵחֵם וּמִצְמָא, וּפְנָה וְאָמַר לְרַבּוֹ: מִדּוּעַ לֹא יַעֲשֶׂה רַבְּנוּ אֵיזָה מוֹפֵת, וְנִצָּא מִכָּאן לְחַיִּים וּלְטוֹלָם? שְׂאֵל אוֹתוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ: מֵאֵמִין אֶתָּה בְּלֵב שְׁלֵם שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ יַדַּע כִּכֵּר מֵרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה אֶת מִצְבָּרָךְ כְּעַתָּה, וּכְכֵן הֲכִין לְךָ אֶת הַיְשׁוּעָה? הֵאֵם מֵאֵמִין אֶתָּה בְּלֵב שְׁלֵם שֶׁהַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא בְּרַחֲמָיו יוֹדַע זֹאת מֵרֵאשִׁית אַחֲרִית, וְאֵינוֹ מַחְכֵּה אֵלָּא לְאֲמוּנָתְךָ בּוֹ? הֲרַחֵם רַבִּי מְעַנְדִּיל לְרַגַע קָל וְהַשִּׁיב: כֵּן, מֵאֵמִין אֲנִי בְּלֵב שְׁלֵם שֶׁכֵּךְ הוּא הַדְּבָר. אִם כֵּן, אָמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, רֵאֵה תְּרַאֵה בְּעֵינֶיךָ שְׂכָךְ הוּא!

וְכֵן, תוֹךְ כֵּדִי שֶׁהַמְּשִׁיכוֹ לְלֶכֶת, לְפִתְעַע רָאוּ אֵיזָה עֶרְל הַנוֹשָׂא שְׂתִי דְלִי מִים בְּאֲמָצַע הַמְּדַבָּר... בְּקִשׁוֹ מִמֶּנּוּ מִים לְהַרְוֹת צְמָאוֹנָם, וְנָתַן לָהֶם, וְאֵף הֲרָאָה לָהֶם אֶת הַדְּרָךְ אֶל הַעֵיר. שְׂאֵלוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לְאוֹתוֹ עֶרְל: אָמַר נָא לִי, מָה הֵם מַעֲשִׂיךָ בְּמִקוֹם מְדַבָּר עִם דְלִי הַמֵּים? הַשִּׁיבוּ אוֹתוֹ עֶרְל: מִשְׁרַת אֲנִי בְּבֵית שַׂר חֲשׁוֹב וְנִכְבָּד, וְהִנֵּה לִפְנֵי כְּשׁוּבַע נִכְנָסָה רִיחַ שְׂגֵעוֹן לְאֲדוּנֵי הַשַּׂר, וְרָצָה שְׂאָבִיא לוֹ מִים דְּזִקָּא מִן הַבָּאָר שֶׁבְּמִדְבָּר הַלְזָה הַמְּרַחֵק, וּכְכֵן שְׂלִשָּׁה יָמִים שְׂמַהֲלָךְ אֲנִי בְּמִדְבָּר הַזֶּה. חֵיךְ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ וּפְנָה לְרַבִּי מְעַנְדִּיל: רוֹאֵה הֲנָךְ אֵיךְ עוֹד לִפְנֵי שְׂנַכְנַסְתָּ לְזָה הַמְּדַבָּר כְּכֵן הֲכִין לְךָ הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא אֶת הַיְשׁוּעָה? אֵלָּא שְׂבִזְכוּת אֲאֲמוּנָה שֶׁהֵנָּה מֵאֵמִין בְּכֶה, מִמְּשִׁיךְ אֶתָּה אֶת הַיְשׁוּעָה הַמוֹכֵנָה לְךָ מִכְּבָר - לְרַדֵּת בְּפַעַל מְשִׁט.

הודעה חשובה!

המעוניינים להצטרף למערך הרכיזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות ל-0548434755 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com

לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת:
alonim.yanuka@gmail.com

לרבים השואלים: ניתן לשמוע את השיעורים האחרונים שמסר מו"ר הגאון הינוקא וכן להתעדכן בנעשה והנשמע מידי יום ביומו בקו התוכן היחודי "קו דורשי" 03-5502228

קו דורשי

קו מיוחד גדוש במסרים נפלאים, שיעורים פינות יומיות ועוד, בו ניתן להתחדש בדברי אלוקים חיים מתורת רבני בית המדרש שליט"א על פי דעת רבינו הגאון הינוקא.

03-5502228

- 1** שלוחת העדכונים, פינות יומיות, ראיונות ועוד
- 2** שיעורים של מו"ר הגאון הינוקא (מתוך "קו שעורי הינוקא")
- 3** שעורי מורנו הגאון הרב יחזקאל צמח שליט"א

- 4** שיעורים מאת רבני ביהמ"ד "דורשי"
- 5** הנהגות ועובדות ממורנו ורבנו הגאון הינוקא
- 6** שלוחת הניגונים ניגוני הינוקא וניגוני הקודש

- 7** השארת הודעות למערכת
- 8** שלוחת השידורים החיים
- 9** להוספה או הסרה מרשימת התפוצה